

Bijlage bij hoofdstuk 7 Ervaren gezondheid, leefstijl en zorggebruik

B7.1 Constructie van de maten voor fysieke en psychische gezondheid

SF-12 vragen in SING'09

In gezondheidsonderzoek wordt vaak de zogenaamde Short Format -12 (SF-12, zie Ware et al. 1995) afgenomen. De SF-12 bestaat uit 12 vragen die tezamen een schatting geven van 8 gezondheidsdimensies, waarbij 4 dimensies betrekking hebben op de fysieke gezondheid (fysiek functioneren, fysieke rolbeperkingen, lichamelijke pijn en algemene gezondheidservaring) en 4 dimensies hebben betrekking op de psychische gezondheid (sociaal functioneren, emotionele rolbeperkingen, geestelijke gezondheid en vitaliteit).

De SF-12 kent een voorgeschreven weegmethodiek waarmee scores voor de 8 gezondheidsdimensies en voor de bovenliggende maten van fysieke en psychische gezondheid berekend kunnen worden. Daarnaast is het nog mogelijk om de scores te normeren (een vergelijking te maken met een normpopulatie).

De items in SING'09 volgen niet volledig de standaardformulering zoals deze in Nederlands onderzoek gebruikelijk is. Om redenen van begrip was het noodzakelijk om de formulering van enkele items en van enkele antwoordcategorieën aan te passen (het aantal antwoordcategorieën alsmede een positieve dan wel negatieve formulering van de vragen bleven wel gehandhaafd). Daarnaast ontbreekt de vraag die een schatting geeft van de 'vitaliteit' dimensie ('Voelde u zich erg energiek' de afgelopen 4 weken).

Om deze redenen is ervoor gekozen om de berekening van de fysieke en de psychische gezondheid zo veel mogelijk volgens de voorgeschreven methodiek te laten verlopen, maar geen vergelijking te maken met een externe normgroep of referentiegroep. De berekening van de huidige maten van fysieke en psychische gezondheid staat op zichzelf.

Analyses en berekening van de maten voor fysieke en psychische gezondheid.

Voordat de maten voor fysieke en psychische gezondheid werden berekend, werden er ter controle eerst enkele analyses uitgevoerd om te bepalen of de structuur van de antwoorden van de respondenten klopt met de structuur van de 'officiële' SF-12. Deze analyses zijn uitgevoerd op het volledige bestand van respondenten (dus de autochtonen, de vluchtelingengroepen, de Chinese Nederlanders en de Poolse Nederlanders).

De 11 items werden onderworpen aan een factoranalyse (PCA, varimax rotatie). Dit leverde twee factoren op, die samen 63% van de variantie verklaarden. Deze twee factoren kwamen overeen met de fysieke en de psychische gezondheid. Zoals verwacht mocht worden, laadden de items die volgens de SF-12 methodiek horen bij de fysieke gezondheid ook op deze factor (en niet of veel minder op psychische gezondheid), en hetzelfde geldt voor de items die horen bij de psychische gezondheid.

Als tweede werd de betrouwbaarheid berekend van de gezondheidsdimensies, indien deze gemeten werden door meerdere vragen (dit zijn er altijd twee). De dimensie 'algemene

gezondheidservaring' wordt bijvoorbeeld gemeten door één vraag ('Hoe goed is over het algemeen uw gezondheid') en dan is een betrouwbaarheidsbepaling niet mogelijk.

De dimensie fysiek functioneren wordt gemeten door twee vragen ('Kunt u door uw gezondheid op dit moment bepaalde bezigheden, zoals stofzuigen, fietsen of het verplaatsen van een tafel minder goed doen?; Kunt u door uw gezondheid op dit moment minder goed een paar trappen oplopen?'). Deze twee vragen vormen een schaal met een betrouwbaarheid (alpha) van 0.88.

De dimensie fysieke rolbeperkingen wordt gemeten door twee vragen (Heeft u door uw lichamelijke gezondheid de afgelopen 4 weken bij uw dagelijkse bezigheden of werk minder gedaan dan u zou willen?; Heeft u door uw lichamelijke gezondheid de afgelopen 4 weken niet alle soorten werk of bezigheden kunnen doen?) die samen een schaal vormen met een betrouwbaarheid van 0.88.

De dimensie emotionele rolbeperkingen wordt gemeten door twee vragen ('Heeft u vanwege een emotioneel probleem de afgelopen 4 weken bij uw dagelijkse bezigheden of werk minder gedaan dan u zou willen?; Heeft u door een emotioneel probleem de afgelopen 4 weken niet alle soorten werk of bezigheden kunnen doen?') die samen een schaal vormen met een betrouwbaarheid van 0.89.

De dimensie geestelijke gezondheid wordt gemeten door twee vragen ('Hoe vaak voelde u zich de afgelopen 4 weken kalm en rustig?; Hoe vaak voelde u zich de afgelopen 4 weken neerslachtig en somber?') die een schaal vormen met een betrouwbaarheid van 0.6.

De scores voor de 8 gezondheidsdimensies werden berekend zoals aangegeven in Ware et al., 1995, maar zij werden niet genormeerd.

De maat voor fysieke beperkingen werd berekend door de scores voor fysiek functioneren, fysieke rolbeperkingen, lichamelijke pijn en algemene gezondheidservaring op te tellen en door vier te delen. Deze dimensies blijken ook samen een schaal te vormen met een betrouwbaarheid van 0.85.

De maat voor psychische beperkingen werd berekend door de scores voor sociaal functioneren, emotionele rolbeperkingen en geestelijke gezondheid op te tellen en door drie te delen. Deze drie dimensies blijken ook samen een schaal te vormen met een betrouwbaarheid van 0.75.

De resulterende maten voor fysieke beperkingen en psychische beperkingen hebben een theoretische spreiding van 1 tot en met 100, waarbij een hogere waarde een betere gezondheid aangeeft.

Literatuur

Ware, J. E. , Kosinski, M. en Keller, S. D. (1995). *SF-12: How to score the SF-12 physical and mental health summary scales*. Boston: The Health Institute.

B7.2 Uitkomsten van multivariate analyses

Tabel B7.2.1 Determinanten van fysieke en psychische gezondheid, analyses inclusief autochtone Nederlanders, 2009 (in bèta's, n = 4489)

	fysieke gezondheid ^a	psychische gezondheid ^a
groep (t.o.v. autochtone Nederlanders)		
Afghaans	-13,3*	-15,7*
Iraaks	-13,8*	-16,1*
Iraans	-11,1*	-16,6*
Somalisch	-7,5*	-9,6*
mannen (t.o.v. vrouwen)		
	5,9*	4,0*
leeftijd		
	-3,9*	-2,2*
hoogst voltooide opleiding (t.o.v. max basisonderwijs)		
vbo/mavo	4,1*	4,5*
mbo/havo/vwo	6,1*	6,3*
hbo.w.o	10,9*	8,2*
R ² adjusted	0,19	0,11

a Geconstrueerde variabele op basis van aangepaste SF-12 vragen, met een theoretische range van 1-100, waarbij een hogere waarde een betere gezondheid aangeeft (zie bijlage B7.1 voor de berekening).

*p < 0,05

Bron: SCP (SING'09)

Tabel B7.2.2 Determinanten van fysieke en psychische gezondheid, analyses exclusief autochtone Nederlanders, 2009 (in bèta's, n = 3529)

	fysieke gezondheid ^a	psychische gezondheid ^a
groep (t.o.v. Afghaans)		
Iraaks	-0,4	-0,3
Iraans	1,5	-2,3
Somalisch	5,8*	6,4*
mannen (t.o.v. vrouwen)		
	6,5*	5,1*
leeftijd		
	-4,5*	-2,6*
verblijfsduur (t.o.v. 0-4 jaar)		
5-9 jaar	-1,5	1,7
10-14 jaar	-1,9	1,7
15 jaar en langer	-0,4	2,9
hoogst voltooide opleiding (t.o.v. max basisonderwijs)		
vbo/mavo	3,0*	3,4*
mbo/havo/vwo	6,3*	5,2*
hbo.w.o	11,7*	7,9*
partner of kind in buitenland (t.o.v. geen partner of kind in buitenland)		
	-4,8	-4,4*

migratiereden is anders (dan politiek/oorlog/religieuze vervolging/op uitnodiging)	1,2	2,5*
duur verblijf in azc (t.o.v. niet verbleven in azc)		
max 1 jaar	0,4	-3,2*
1-2 jaar	-0,7	-1,9
2-3 jaar	0,5	-4,7*
3-4 jaar	-0,5	-8,8*
meer dan 4 jaar	-2,6	-8,4*
R ² adjusted	0,22	0,12

a Geconstrueerde variabele op basis van aangepaste SF-12 vragen, met een theoretische range van 1-100, waarbij een hogere waarde een betere gezondheid aangeeft (zie bijlage B7.1 voor de berekening).

*p < 0,05

Bron: SCP (SING'09)

Tabel B7.2.3 Determinanten van ervaren gezondheid en gelukkig zijn, analyses inclusief autochtone Nederlanders, 2009 (in odd's ratios, n = 4588)

	ervaren gezondheid (zeer) goed ^a	gelukkig zijn ^b
groep (t.o.v. autochtone Nederlanders)		
Afghaans	0,20*	0,20*
Iraaks	0,20*	0,15*
Iraans	0,26*	0,16*
Somalisch	0,36*	0,30*
mannen (t.o.v. vrouwen)		
	1,61*	0,84*
leeftijd		
	0,68*	0,84*
hoogst voltooide opleiding (t.o.v. max basisonderwijs)		
vbo/mavo	1,52*	1,21
mbo/havo/vwo	1,82*	1,45*
hbo.wo	2,91*	1,97*
R ² Nagelkerke	0,244	0,112

a Antwoord op de vraag 'Hoe goed is over het algemeen uw gezondheid?' De antwoordmogelijkheden 'gaat wel; slecht; zeer slecht' werden gecodeerd tot 'minder dan goede ervaren gezondheid'. De overige twee antwoordmogelijkheden waren 'zeer goed; goed'.

b Antwoord op de vraag 'In welke mate vindt u zichzelf een gelukkig mens? Is dat: erg gelukkig; gelukkig; niet gelukkig; niet ongelukkig; niet zo gelukkig; ongelukkig'. De antwoordmogelijkheden 'erg gelukkig' en 'gelukkig' werden samen genomen tot 'gelukkig zijn'.

*p < 0,05

Bron: SCP (SING'09)

Tabel B7.2.4 Determinanten van ervaren gezondheid en gelukkig zijn, analyses exclusief autochtone Nederlanders, 2009 (in odd's ratios, n = 3836)

	ervaren gezondheid (zeer) goed ^a	gelukkig zijn ^b
groep (t.o.v. Afghaans)		
Iraaks	0,93	0,75*
Iraans	1,16	0,69*
Somalisch	1,81*	1,51*
mannen (t.o.v. vrouwen)	1,68*	0,91
leeftijd	0,67*	0,85*
verblijfsduur (t.o.v. 0-4 jaar)		
5-9 jaar	0,77	0,96
10-14 jaar	0,89	1,16
15 jaar en langer	1,03	1,42
hoogst voltooide opleiding (t.o.v. max. basisonderwijs)		
vbo/mavo	1,46*	1,09
mbo/havo/vwo	1,86*	1,32*
hbo.wo	2,76*	1,72*
partner of kind in buitenland (t.o.v. geen partner of kind in buitenland)	0,78	0,64*
migratiereden is anders (dan politiek/oorlog/religieuze vervolging/op uitnodiging)	1,22	1,11
duur verblijf in azc (t.o.v. niet verbleven in azc)		
max 1 jaar	0,99	0,76*
1-2 jaar	0,99	0,77
2-3 jaar	1,07	0,79
3-4 jaar	0,69	0,67
meer dan 4 jaar	0,58*	0,54*
R ² Nagelkerke	0,264	0,095

a Antwoord op de vraag 'Hoe goed is over het algemeen uw gezondheid?' De antwoordmogelijkheden 'gaat wel; slecht; zeer slecht' werden gehercodeerd tot 'minder dan goede ervaren gezondheid'. De overige twee antwoordmogelijkheden waren 'zeer goed; goed'.

b Antwoord op de vraag 'In welke mate vindt u zichzelf een gelukkig mens? Is dat: erg gelukkig; gelukkig; niet gelukkig; niet ongelukkig; niet zo gelukkig; ongelukkig'. De antwoordmogelijkheden 'erg gelukkig' en 'gelukkig' werden samen genomen tot 'gelukkig zijn'

*p < 0,05

Bron: SCP (SING '09)

Tabel B7.2.5 Determinanten van overgewicht en lichaamsbeweging, analyse Inclusief autochtone Nederlanders, 2009 (in odd's ratios, n = 4588)

	overgewicht ^a	inactief in de winter ^b	minder dan 1 keer per maand gesport ^c
groep (t.o.v. autochtone Nederlanders)			
Afghaans	1,35*	3,33*	2,16*
Iraaks	2,41*	3,91*	2,81*
Iraans	1,41*	3,69*	2,00*
Somalisch	1,51*	2,97*	2,84*
mannen (t.o.v. vrouwen)			
	1,01	0,67*	0,58*
leeftijd			
	1,33*	1,14*	1,23*
hoogst voltooide opleiding (t.o.v. max. basisonderwijs)			
vbo/mavo	0,80*	0,67*	0,54*
mbo/havo/vwo	0,74*	0,55*	0,38*
hbo.wo	0,70*	0,40*	0,26*
R ² Nagelkerke	0,155	0,103	0,18

a Een BMI van 25 of hoger (berekening gebaseerd op zelfgerapporteerde lengte en gewicht).

b De vraag luidde: Inspannende lichaamsbeweging is alle lichaamsbeweging die net zo inspannend is als een half uur stevig doorlopen of fietsen. Hoeveel dagen per week heeft u in de winter inspannende lichaamsbeweging gehad?. Men is inactief als antwoord gaf minder dan 1 dag in de week.

c Antwoord op de vraag 'Hoe vaak heeft u de afgelopen 12 maanden gesport?'. De antwoordcategorieën 'paar keer per jaar' en 'minder dan eens per jaar/nooit' zijn samengevoegd tot 'minder dan 1 keer per jaar'.

* p < 0,05

Bron: SCP (SING'09)

Tabel B7.2.6 Determinanten van overgewicht en lichaamsbeweging, analyse exclusief autochtone Nederlanders, 2009 (in odd's ratios, n = 3836)

	overge wicht ^a	inactief in de winter ^b	minder dan 1 keer per maand gesport ^c
groep (t.o.v. Afghaans)			
Iraaks	1,88*	1,19	1,39*
Iraans	1,19	1,27*	1,12
Somalisch	1,24	0,95	1,43*
mannen (t.o.v. vrouwen)			
	0,90	0,61*	0,48*
leeftijd			
	1,35*	1,15*	1,25*
verblijfsduur (t.o.v. 0-4 jaar)			
5-9 jaar	0,97	1,01	1,36
10-14 jaar	0,91	0,93	0,96
15 jaar en langer	0,76	0,77	0,83
hoogst voltooide opleiding (t.o.v. max basisonderwijs)			
vbo/mavo	0,85	0,67*	0,55*
mbo/havo/vwo	0,77*	0,58*	0,41*
hbo.wo	0,76*	0,44*	0,29*

partner of kind in buitenland (t.o.v. geen partner of kind in buitenland)	0,99	0,98	1,01
migratiereden is anders (dan politiek/oorlog/religieuze vervolging/op uitnodiging)	0,71*	0,79*	0,76*
duur verblijf in azc (t.o.v. niet verbleven in azc)			
max 1 jaar		0,92	1,23
1-2 jaar	0,93	1,0	1,15
2-3 jaar	1,15	0,95	1,16
3-4 jaar	0,89	1,0	1,07
meer dan 4 jaar	0,88	0,84	1,18
R ² Nagelkerke	0,172	0,083	0,19

a Een bmi van 25 of hoger (berekening gebaseerd op zelfgerapporteerde lengte en gewicht)
b De vraag luidde: Inspannende lichaamsbeweging is alle lichaamsbeweging die net zo inspannend is als een half uur stevig doorlopen of fietsen. Hoeveel dagen per week heeft u in de winter inspannende lichaamsbeweging gehad?. Men is inactief als antwoord gaf minder dan 1 dag in de week.

c Antwoord op de vraag 'Hoe vaak heeft u de afgelopen 12 maanden gesport?'. De antwoordcategorieën 'paar keer per jaar' en 'minder dan eens per jaar/nooit' zijn samengevoegd tot 'minder dan 1 keer per jaar'.

* p < 0,05

Bron: SCP (SING'09)

Tabel B7.2.7 Determinanten van het gebruik van zorgvoorzieningen, analyses inclusief autochtone Nederlanders, 2009 (in odd's ratios, n = 4588)

	huisarts ^a	medisch specialist ^b	ziekenhuisopname ^c	GGZ ^d
groep (t.o.v. autochtone Nederlanders)				
Afghaans	1,76*	1,15	0,88	0,81
Iraaks	1,78*	1,15	1,16	0,82
Iraans	1,71*	1,21	1,07	1,28
Somalisch	1,66*	1,08	0,79	0,72
mannen (t.o.v. vrouwen)				
	0,57*	0,75*	0,95	1,15
leeftijd				
	1,09*	1,06*	0,98	0,96
hoogst voltooide opleiding (t.o.v. max basisonderwijs)				
vbo/mavo	0,98	0,86	1,00	1,04
mbo/havo/vwo	0,88	0,94	0,97	0,89
hbo.wo	0,89	1,16	1,00	0,94
ervaren gezondheid (zeer) goed				
	0,25*	0,21*	0,27*	0,16*
R ² Nagelkerke	0,189	0,175	0,087	0,138

a Is de afgelopen twee maanden voor zichzelf bij de huisarts geweest.

b Heeft de afgelopen twee maanden voor zichzelf contact gehad met een medisch specialist.

c Is het afgelopen jaar opgenomen geweest in een ziekenhuis.

d Heeft voor zichzelf het afgelopen jaar gebruik gemaakt van de geestelijke gezondheidszorg.

*p < 0,05

Bron: SCP (SING'09)

Tabel B7.2.8 Determinanten van het gebruik van zorgvoorzieningen, analyses exclusief autochtone Nederlanders, 2009 (in odd's ratios, n = 3836)

	huisarts ^a	medisch specialist ^b	ziekenhuisopname ^c	GGZ ^d
groep (t.o.v. Afghaans)				
Iraaks	0,99	0,99	1,26	0,96
Iraans	0,99	1,00	1,19	1,55
Somalisch	0,99	0,85	0,88	0,83
mannen (t.o.v. vrouwen)	0,58	0,72*	0,99	1,09
leeftijd	1,11*	1,06*	1,00	0,96
verblijfsduur (t.o.v. 0-4 jaar)				
5-9 jaar	0,88	0,90	0,86	1,21
10-14 jaar	0,92	0,93	0,86	1,56
15 jaar en langer	0,80	1,00	0,94	1,55
hoogst voltooide opleiding (t.o.v. max. basisonderwijs)				
vbo/mavo	1,07	0,88	1,07	1,10
mbo/havo/vwo	0,96	0,91	0,97	0,88
hbo.wo	0,93	1,13	0,92	0,89
partner of kind in buitenland (t.o.v. geen partner of kind in buitenland)	1,54*	1,33*	1,51*	1,07
migratiereden is anders	0,97	0,92	1,13	0,80
duur verblijf in azc (t.o.v. niet verbleven in azc)				
max 1 jaar	0,68*	0,91	0,92	1,08
1-2 jaar	0,80	0,84	0,94	1,02
2-3 jaar	0,78	0,95	0,91	1,39
3-4 jaar	0,66*	1,50*	0,78	2,21*
meer dan 4 jaar	0,75	1,44*	1,02	1,59*
ervaren gezondheid (zeer) goed	0,25*	0,22*	0,27*	0,16*
R ² Nagelkerke	0,207	0,195	0,09	0,165

a Is de afgelopen twee maanden voor zichzelf bij de huisarts geweest.

b Heeft de afgelopen twee maanden voor zichzelf contact gehad met een medisch specialist.

c Is het afgelopen jaar opgenomen geweest in een ziekenhuis.

d Heeft voor zichzelf het afgelopen jaar gebruik gemaakt van de geestelijke gezondheidszorg.

* p < 0.05

Bron: SCP (SING'09)

B7.3 Vergelijking 2003 en 2009

Tabel B7.3.1 Vergelijking 2003 en 2009 (in procenten)

	Afghaans	Iraaks	Iraans	Somalisch
(zeer) goede ervaren gezondheid				
2003	68,1	65,1	70,6	79,3
2009	65,2	63,6	67,7	76,4
bezoek huisarts (afgelopen twee maanden)				
2003	47,7	45,3	42,4	45,3
2009	45,9	47,9	45,5	41,1
medisch specialist (afgelopen twee maanden)				
2003	18,4	27,4	21,9	19,4
2009	29,8	29,6	29,9	21,7

Bron: ISEO/SCP (SPVA'03); SCP (SING'09) gegevens gecorrigeerd voor veranderingen in onderzoeksdesign